

بحث‌هایی درباره الزامات تغییر نگرش جامعه به نفع تحقق زندگی اخلاقی

داوطلبی برای تغییر نگرش

تغییر نگرش برای داوطلبی

چگونگی تغییر نگرش به نفع زندگی اخلاقی

مجتبی کرمی

آموزگار و عضو داوطلب
سازمان جوانان هلال احمر

این که انسان فقط به فکر خودش نباشد و به دیگری که در کنارش زندگی می‌کند هم بیندیشد، فقط به آموزه‌های اخلاقی موجود در دین مربوط نمی‌شود. انتشار تصاویر کمک دیگر جانداران به هم‌نوع خود دلیلی برای این مدعا است. این تصاویر نشان می‌دهد جانوران هم در شرایط سخت به هم کمک می‌کنند. توصیه به زندگی اخلاقی در ادیان مختلف، آموزه‌های اخلاقی ملل گوناگون و نوشته‌های بزرگان به‌طور گسترده منعکس شده است. در دین اسلام هم به این موضوع تأکید فراوان شده است.

در پاسخ به این سوال که چه عواملی باعث تغییر نگرش ما به نفع به وجود آمدن زندگی اخلاقی مدارانه و به تبع آن بروز رفتارهای خیرخواهانه، انسان دوستانه و داوطلبانه می‌شوند، نباید از کلیتی به نام جامعه چشم‌پوشی کنیم. البته که شرایط خانوادگی و آموزه‌های پدر و مادر به فرزندانشان آنها را در مسیری با چنین ویژگی‌هایی قرار می‌دهد. البته که آموزه‌های موجود در کتب درسی آن هم در رده سنی نوجوانان آنها را به چنین رفتارهایی ترغیب می‌کند اما در اینجا با یک امای بزرگ مواجه هستیم. در بسیاری از موارد فرد با رشد و نمو در خانواده‌ای که او را به زیست اخلاقی توصیه می‌کند و رفتارهای اخلاقی را بر منافع صرفا مادی رجحان می‌دهند، جامعه ممکن است ساز ناکوک بزند. اساسا به نظر من تا زمانی که افراد تأثیر رفتار خود را در آینه اجتماع نظاره‌گر نباشند، با یک خیزش و جریان به سمت رفتارهای خیرخواهانه و به تبع آن جامعه‌ای اخلاقی روبه‌رو نمی‌شویم. ممکن است فرد به واسطه آموزه‌هایی که از منابع مختلف به دست آورده متماایل به انجام کارهای اخلاقی باشد اما وقتی فساد اقتصادی در جامعه بالا می‌گیرد او در طی کردن مسیر محتاط‌تر عمل می‌کند. در چنین شرایطی برای رسیدن به نقطه مقصود، دستگاه‌های قضایی و قوه قضائیه باید مفسدان اقتصادی را معرفی کنند و با آنان برخوردی قاطع داشته باشند. تنها از این طریق می‌توان جامعه را از دلسردی دور کرد. از سوی دیگر اگر سزای و کاری تعریف شود که به وسیله آن، کارهایی که خیرین انجام می‌دهند در سطح عمومی معرفی شوند، مردم به این سمت حرکت خواهند کرد. از این روست که معتمد حتی برای داشتن یک زندگی اخلاقی آدمیان نیازمند تبلیغ و کسب اطلاع از فضای جامعه هستند.

خیری را می‌شناسم که برای سفرنامه سلامت کارهایی انجام داده بود و از او تقدیر شد. وقتی آمد و جایزه خود را گرفت (هرچند آن جایزه به لحاظ مالی کوچک و نا قابل بود) خوششوند شد چنین حرکت‌هایی با وجود آن که از نظر مادی هزینه چندان زیادی ندارد اما در جذب مشارکت‌هایی که جامعه در حوزه‌های گوناگون نیازمند آن است تأثیری غیر قابل انکار دارد. از سوی دیگر فرهنگ‌سازی در کتاب‌های درسی را هم نباید فراموش کرد. به واسطه کاری که انجام می‌دهم (دبیر درس مطالعات اجتماعی هستم) به عینه دیده‌ام دانش‌آموزان امروز تا چه حد روی نظر خانواده‌هایشان اثر می‌گذارد. می‌شود با گنجاندن مطالبی چند صفحه‌ای در کتاب مطالعات اجتماعی دانش‌آموزان و به تبع آن خانواده‌هایشان را با فواید اجتماعی این کار اخلاقی آشنا کرد. امروز دانش‌آموز و خانواده به واسطه کتاب‌های درسی در مورد خیرین مدرسه‌ساز و فعالیت‌های هلال احمر اطلاعات خوبی کسب کرده‌اند. آنها در مورد نقش تعاون در جامعه هم مطالبی می‌خوانند که به فرادای نزدیک بر پیشرفت فردی و اجتماعی جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنند اثر خواهد گذاشت.

